

Ὁ Παλαιοκομματισμός Κίνδυνος γιὰ τὴν οὐσία τῆς ἀλλαγῆς

Στὴν τελευταία συνεδρίαση τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας τῆς Νέας Δημοκρατίας ὁ βουλευτὴς κ. Βαρδινογιάννης διαμαρτυρήθηκε, ὅτι οἱ ὑπουργοὶ ἐξυπηρετοῦν διάφορα πρόσωπα χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπόψη τους τοὺς βουλευτές. Ὁ πρωθυπουργὸς προσπαθώντας νὰ ἐξορίσει τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ ἀπάντησε, ὅτι ἡ Νέα Δημοκρατία δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ρουσφέτια γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ. Ἡ μικρὴ αὕτὴ στιχομυθία ὑπενθύμισε, ὅτι παρ' ὅλες τὶς διακηρύξεις τῆς διὰ τὴ δημιουργία κόμματος ἀρχῶν ἡ Ν.Δ. παραμένει σταθερὰ προσηλωμένη στὴν παλαιοκομματικὴ πρᾶξη.

Ὁ παλαιοκομματισμὸς ἔχει τὶς ρίζες του στὸ σύστημα τῆς πολιτικῆς πελατείας ὅπως διαμορφώθηκε τὸν περασμένο αἰῶνα. Οἱ ψηφοφόροι δέν ἀκολουθοῦσαν ὀρισμένη πολιτικὴ παράταξη, ἀλλὰ φήφιζαν σύμφωνα μὲ τὶς ὑποδείξεις τοῦ κομματάρχου, τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦσε ἡ οἰκογένεια ἡ συνοικία, τὸ χωριό. Ἀνταμοιβή τους ἦταν ἡ ἐνεργὴ συμπράξεις τοῦ κομματάρχου στὴ λύση τῶν προσωπικῶν τους προβλημάτων. Ὁ κομματάρχης ἐκπληροῦσε ἔτσι ἓνα διπλὸ ρόλο. Ὡς πρὸς τοὺς ψηφοφόρους ἦταν ὁ πᾶτερνάς τους ὑποχρεωμένος νὰ φροντίζει γιὰ τὴ συμμετοχή τους στὸ μηχανισμό τῶν κρατικῶν παροχῶν. Ὡς πρὸς τοὺς βουλευτές ἦταν πολιτικὸς μεσάζοντας, ψηφοκουβαλητὴς καὶ ἐπόμενα πελάτης ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ ἐξυπηρετηθεῖ. Μὲ βάση τοὺς κομματάρχες ὁ βουλευτὴς δημιουργοῦσε τὸ τοπικὸ σύστημα τῆς προσωπικῆς του ἐξουσίας.

Τὰ κόμματα τὸν 19ο αἰῶνα ἦταν χαλαρές συμμαχίες τοπικῶν παραγόντων καὶ βουλευτῶν μὲ κοινὸ σκοπὸ τὴν ἀλωση τῆς ἐξουσίας καὶ τὸ μόιρασμα τῶν κρατικῶν παροχῶν. Οἱ ψῆφοι πού διέθετε ὁ κομματάρχης ἢ ὁ βουλευτὴς ἦταν διαπραγματευτικὸ χαρτί. Τὸ χρησιμοποιοῦσαν οἱ βουλευτές χωρὶς δέσμευση ἀπὸ πολιτικὴ τοποθέτηση γιὰ νὰ πετύχουν ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα προσωπικά ὀφέλη. Ἡ βουλὴ ἔπαιρνε τὴ μορφή ἀγορᾶς. Ὁ βουλευτὴς ἐξετάζοντας τὶς προσφορές τῶν διαφόρων ἀρχηγῶν καθόριζε ἀνάλογα τὴν ψῆφο

καί τή γνώμη του. Ἐπιδιώξῃ του ἦταν νά ἐπηρεάξῃ ὅσο τό δυνατόν περισσότερο τήν ἄσκησιν τῆς διοικήσεως στά ζητήματα τῆς ἐκλογικῆς του περιφέρειας. Ἡ κομματική πειθαρχία μέ τή σημερινή ἔννοια ἦταν ἄγνωστη. Οὔτε ὁ βουλευτής οὔτε οἱ ψηφοφόροι θεωροῦσαν ὅτι ἡ ἐκλογή μέ ὀρισμένο κόμμα ἀποτελοῦσε δεσμευτική ἐντολή γιά τήν πολιτική πού θά ἔπρεπε νά ἀκολουθηθεῖ. Πίστευαν ὅτι ὁ βουλευτής πρέπει νά ἔχει ὡς κύριο σκοπό τήν ἐξυπηρέτησιν τῆς πελατείας του καί ὅχι τήν ἐφαρμογή ὀρισμένης πολιτικῆς.

Τό σύστημα τοῦτο εἶχε τήν αἰτία του στή διαμόρφωσιν τῆς κοινωνίας καί τῆς οἰκονομίας τό 19ο αἶώνα. Ἡ χώρα ἦταν ἀγροτική μέ ἐλάχιστα ἀναπτυγμένο τόν ἰδιωτικό ἐπιχειρηματικό τομέα. Τό κράτος παρεῖχε τούς ψηλότερους μισθοὺς καί τίς περισσότερες εὐκαιρίες ἀπασχόλησης. Ὁ ψηφοφόρος ἐπηρεάζοντας τόν βουλευτή μποροῦσε νά πετύχει τήν κρατική συμπαράστασιν γιά νά βρεῖ διέξοδο στή μιζέρια του. Ἡ Ἑλλάδα δέν ἔχει σήμερα τήν ἴδια μορφή. Ὁ καπιταλιστικός τρόπος παραγωγῆς ἔχει κυριαρχήσει στή μεταποίηση καί τόν ἀγροτικό τομέα. Οἰκονομική ἐξουσία βρίσκεται ὅχι μόνο στά χέρια τοῦ κράτους ἀλλά καί ἰδιωτῶν, πού δέν ὑπόκεινται σέ ἐπηρεασμούς ἀπό τά πολιτικά κυκλώματα τοπικῶν προϋχόντων. Ὁ πολίτης μπορεῖ νά βρεῖ δουλειά χωρίς τή διαμεσολάβησιν τῶν πολιτικῶν. Πολυάριθμοι ἐπαγγελματίες, ὅπως γιατροί καί δικηγόροι, προσφέρουν τίς ὑπηρεσίες τους γιά τή λύσιν τῶν καθημερινῶν προβλημάτων τοῦ ἐργαζομένου. Τό γενικό ἐπίπεδο μόρφωσης ἔχει ἀνέβει σημαντικά. Ὁ ἀγρότης καί ὁ ἐργάτης εἶναι σέ θέση καί μόνοι τους νά ἀντιληφθοῦν καί νά ὑπερασπίσουν τά συμφέροντά τους. Συνδικάτα καί σύλλογοι ἀσχολοῦνται μέ θέματα πού φρόντιζαν ἄλλοτε οἱ κομματάρχες. Οἱ βουλευτές δέν ἔχουν γι' αὐτό τήν ἐξουσία πού εἶχαν ἄλλοτε.

Τά πελατεϊκά δίκτυα ἔχουν σήμερα διασπαστεῖ καί ἀποδιοργανωθεῖ. Ὁ κρατικός μηχανισμός, ὅσο ἐπιδεκτικὸς καί ἂν εἶναι θε πίεςεις, παίρνει τίς βασικὰς ἀποφάσεις μέ κριτήρια γενικώτερα. Ἐξυπηρετεῖ συμφέροντα ταξικά, συμφέροντα πού ἐπιβάλλουν οἱ σχέσεις παραγωγῆς, οἱ διεθνεῖς διασυνδέσεις καί σέ περιορισμένη μόνο ἔκτασιν συμφέροντα ἀτομικά. Οἱ πολιτικοὶ ἐπηρεάζουν τίς ἀποφάσεις

τοῦ Κράτους μόνον ἂν ἐνταχθοῦν στούς μηχανισμούς πού ἀσχοῦν τήν ἐξουσία. Γιά τοῦτο σήμερα μόνον οἱ κυβερνητικοί βουλευτές ἔχουν τή δυνατότητα νά βοηθήσουν ἀποτελεσματικά τή λύση τῶν προσωπικῶν θεμάτων. Οἱ βουλευτές τῶν ἀντιπολιτευομένων κομμάτων περιορίζονται σέ μικροεξυπηρετήσεις μέσφ τοῦ κύκλου τῶν γνωστῶν τους.

Παρ' ὅλη τήν παρακμή τοῦ συστήματος τῆς πολιτικῆς πελατείας ἡ πολιτική σήμερα στήν Ἑλλάδα δέν στηρίζεται ἀκόμη ἀποκλειστικά σέ πολιτικές ὁργανώσεις μέ ταξικό ὑπόστρωμα, Παράλληλα μέ τίς ὁρεζόντιες πολιτικές ὁργανώσεις, πού ἀγκαλιάζουν ὀρισμένα κοινωνικά στρώματα καί ἐκφράζουν τά μακροχρόνια συμφέροντά τους -τά κόμματα- συνεχίζει νά ὑπάρχει ἡ ἄμεση σύνδεση τοῦ ψηφοφόρου μέ τόν κομματάρχη καί τόν βουλευτή. Μέσα στά κόμματα ἐπιβεβαιώνεται ἡ κἀθετη ὁργάνωση τῶν βουλευτῶν μέ τίς νοοτροπίες καί πολιτικές πρακτικές πού δημιούργησε τό σύστημα τῆς πελατείας. Ἡ ἀπαίτηση- βοήθησε στήν πρόσληψη κάποιου φίλου ἢ τόν ξαδερφό μου νά περάσει τίς ἐξετάσεις- εἶναι κάτι τό συνηθισμένο καί δέν ἀποτελεῖ ντροπή ἀκόμα καί γιά τούς πιά ἀκραιφνεῖς "νεοκομματικούς".

Ὁ βουλευτής τοῦ 19ου αἰῶνα μέ τήν προσωπική πολιτική πελατεία ἦταν ὁ ἀστός πρῶχοντας. Ὁ σημερινός παλαιοκομματικός ὁποιαδήποτε καί ἂν εἶναι ἡ προέλευσή του ἐκφράζει ἀκόμη τίς ἀπόψεις τοῦ ἀστοῦ πρῶχοντα. Ἀρνεῖται τή διάκριση τῆς κοινωνίας σέ ἀντιμαχόμενες τάξεις. Τά κοινωνικά στρώματα εἶναι ἱεραρχημένα καί τό προβάδισμα ἔχει ἡ μέση ἀστική τάξη, στήν ὁποία ὁ ἴδιος ἀνήκει κατὰ κανόνα. Τό μεγαλοαστικό στῶμα ὑπάρχει μόνο μέσα ἀπό τά πρόσωπα πού γνωρίζει καί τά ὁποῖα θεωρεῖ ὡς πετυχημένους μεσοαστούς. Οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες δέν ἔχουν πολιτική ὑπόσταση γιατί τοῦς λείπει ἡ σωστή μόρφωση καί ἡ εὐρύτερη ἱκανότητα ν' ἀντιπροσωπεύσουν πετυχημένα τά συμφέροντά τους. Ἡ προσωπική του ὁργάνωση πού ἀγκαλιάζει ψηφοφόρους διαφορετικῶν στρωμάτων ἀποτελεῖ γι' αὐτόν ἐπιβεβαίωση ὅτι ὁ σωστός πολιτευτής εἶναι σέ θέση νά ξεπεράσει τίς κοινωνικές ἀντιθέσεις. Ἡ ἀποστολή τοῦ πολιτευτῆ κατ' ἄνω ἀπὲς τίς συνθήκες αὐτές εἶναι δοσμένη. Μιά πού ἡ τάξη

του έχει τό προβάδισμα καί ὁ ἴδιος τό προβάδισμα ἀνάμεσα στούς ὁμοίους του εἶναι ἐκφραστής τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Σάν ἐκφραστής του έχει ὑποχρέωση νά προωθεῖ τά αἰτήματα τῶν ψηφοφόρων του.

Ἀπόρροια τῆς νοοτροπίας αὐτῆς εἶναι ἡ ἀτομικιστική ἀντίληψη πού καθορίζει τήν καθημερινή πολιτική δουλειά του. Πόλος πολιτικῆς συσπείρωσης γιά τόν παλαιοκομματικό εἶναι τά πρόσωπα τῶν πολιτευτῶν καί βουλευτῶν καί ὄχι οἱ ἀντιλήψεις του. Ὁ κάθε πολιτευτής γιά νά ξεχωρίσει ἀπό τούς ὁμοιομόρφους του έχει δικαίωμα καί ὑποχρέωση νά δημιουργήσῃ πλέγμα προσωπικῶν σχέσεων πού ἐξασφαλίζει τήν ἀνάδειξή του. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ πολιτικοῦ κρίνεται μέ δείγματα κοινωνικῆς ἀναγνώρισης τῶν ἱκανοτήτων του. Κρίνεται μέ τά ἀξιώματα πού ἐξασφάλισε καί ὄχι μέ τίς μεταρρυθμίσεις πού πέτυχε. Ἡ ὑπουργοποίηση σέ ἕνα ὁποιοδήποτε ὑπουργεῖο ἀποτελεῖ τήν κύρια ἐπιδίωξή του. Ἡ πολιτική διαμάχη εἶναι κάτω ἀπό τίς συνθήκες αὐτές κυρίως διαμάχη προσώπων. Ὁ παλαιοκομματικός ἐπισημαίνει προσωπικές ἀσυνέπειες καί σκάνδαλα στή Βουλή. Στίς ἐσωκομματικές διαδικασίες θεωρεῖ τήν μέ κάθε τρόπο ἀπομάκρυνση ἀνταγωνιστῶν γιά τίς πιθανές θέσεις θεμιτή ἐνέργεια.

Τήν ἀτομικιστική ἀντίληψη ἐνθαρρύνει καί συντηρεῖ τό ἐκλογικό σύστημα μέ τό σταυρό προτίμησης. Ὁ σταυρός προτίμησης καθιστᾷ τήν ἐκλογή προσωπική καί ὄχι κομματική ὑπόθεση. Ὑποχρεώνει τόν πολιτευτή νά φροντίζει τόν προσωπικό του μηχανισμό ὥστε τήν κρίσιμη στιγμή τῆς ἐκλογῆς νά συγκεντρώσῃ αὐτός καί ὄχι ἄλλο μέλος τοῦ ἰδίου κόμματος τούς σταυρούς τῶν ψηφοφόρων. Ὁ διορισμός τοῦ ἀγροφύλακα σ' ἕνα χωριό παίρνει ἔτσι διαστάσεις καίριου πολιτικοῦ θέματος. Ὅποιος πετύχει τόν διορισμό δείχνει ἱκανός νά προωθήσῃ τίς ὑποθέσεις τῶν συμπολιτῶν του καί ἀποδεικνύει τούς ἄλλους ἀνίκανους. Μπορεῖ νά ἐλπίζει, ὅτι θά συγκεντρώσῃ στίς ἐπόμενες ἐκλογές τούς περισσότερους σταυρούς.

Ἡ ὑπαρξη κομματικῆς ὁργάνωσης ἀποτελεῖ ἀμφισβήτηση τῆς ἴδιας τῆς πολιτικῆς ἀντίληψης τῶν παλαιοκομματικῶν. Προϋποθέτει ὀριζόντιες-ταξινές ἢ στρωματικές-συσπει-

-ρώσεις σέ αντίθεση μέ τίς κάθετες διαταξικές πού ἔχουν ἐπίκεντρο τό πρόσωπο τοῦ πολιτευτῆ. Ἡ λυσσαλέα ἀντίδραση τῶν παραδοσιακῶν βουλευτῶν τῆς ΕΔΗΚ (στή Βουλή τοῦ 1974) σέ ὅλες τίς προσπάθειες τό καταστατικό τοῦ κόμματος νά δώσει ἐξουσίες σέ ὄργανα ἐντός τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας σέ πρόσωπα ἐντός τῶν βουλευτῶν ἀποτελεῖ χειροπιαστό παράδειγμα γιά τήν παλαιοκομματική στάση. Ὁ κομματικός μηχανισμός ἀποτελεῖ κίνδυνο. Μπορεῖ ν' ἀναδείξει καί νά στηρίξει ἀνταγωνιστές στήν κατάληψη βουλευτικῶν ἐδρῶν καί ἀξιωματῶν πού ποτέ δέ θά μπορούσαν μέ τά μέσα πού διαθέτουν (περιουσία, ἀπήχηση) νά διεκδικήσουν τίς θέσεις αὐτές. Ὁ κομματικός μηχανισμός περιορίζει τήν ἐξουσία τοῦ πελατειακοῦ δικτύου. Ὅταν οἱ κρίσιμες πολιτικές ἀποφάσεις δέν παίρνονται ἀποκλειστικά στά πλαίσια τῆς παλαιοκομματικῆς ἐπιλεγμένης κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας μετατίθεται καί γιά τούς ψηφοφόρους κατὰ τρόπο φανερό ἡ ἐξουσία σέ ἄλλα κυνώματα. Οἱ πελατειακές ἀκολουθίες μποροῦν νά διαρρεῦσουν πρός ἄλλα πρόσωπα καί πρός ἄλλους μηχανισμούς.

Ἀπέναντι στήν κομματική ὁργάνωση ὁ παλαιοκομματικός τονίζει μέ ἔμφαση τήν ἀνάγκη κοινωνικῆς προβολῆς ἢ ἀπήχησης τοῦ πολιτευτῆ. Ἡ ἀνάγκη αὕτη εἶναι τό κύριο ὄπλο του ἀπέναντι στούς "ἀνώνυμους" πού μπορεῖ νά προωθήσει ὁ κομματικός μηχανισμός. Γιατί ἡ σημασία τῆς κοινωνικῆς προβολῆς εἶναι ἀναμφισβήτητη, ἰδίως στήν ἐλληνική ὕπαιθρο, ὅπου οἱ προσδέσεις σέ πρόσωπα καί ἡ προσωποποίηση τῆς πολιτικῆς εἶναι ἔντονες. Ὅμως ἡ κοινωνική ἀπήχηση τοῦ παλαιοκομματικοῦ εἶναι πολλές φορές τεχνητή, δημιουργήμα κατάλληλης κινητοποίησης τοῦ προσωπικοῦ του μηχανισμοῦ.

Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει γιά τόν παλαιοκομματικό ἡ σχέση του μέ τόν κομματικό περίγυρο. Ὁ κομματικός περίγυρος ἀποτελεῖται ἀπό φίλους καί ὁπαδοὺς τοῦ κόμματος πού συνδέονται συνήθως μέ πελατειακές σχέσεις μέ τά κομματικά μέλη. Οἱ ἀπόψεις τοῦ περιγυροῦ ἀποτελοῦν γιά κάθε κόμμα ἔνδειξη γιά τό βαθμό πού ἡ πολιτική του γίνεται ἀποδεκτή. Ἀρνητικές ἀντιδράσεις ἀπό τόν περίγυρο σημαίνουν ἢ ὅτι ἡ πολιτική γραμμή δέν ἀνταποκρίνεται στίς ἐπιδιώξεις

τῶν ψηφοφόρων ἢ ὅτι δέν ἔγινε κατανοητή. Ἡ σχέση μέ τόν περίγυρο μπορεῖ νά ὑπαχθεῖ στήν κομματική ὀργάνωση. Ἀλλά ὁ πολιτευτής μέ τήν παλαιοκομματική νοοτροπία δέν θέλει νά ἀπαλλοτριωθεῖ ἀπό τόν περίγυρο του γιά νά μή μειώσει τήν προσωπική του δύναμη καί νά ἐπηρεάζει μέ προκαλούμενες καί ἐλεγχόμενες ἀντιδράσεις τήν κομματική πολιτική.

Ὁ παλαιοκομματικός ὅταν ἔρθει σέ σύγκρουση μέ τόν κομματικό μηχανισμό θά ἐπιδιώξει νά καθυποτάξει πῆν κομματική ὀργάνωση. Ἄν τό ἐπιτύχει τότε τό κόμμα παρά τή ἐμφάνιση "κόμματος ἀρχῶν" θά εἶναι συσπείρωση πελατειακῶν μηχανισμῶν. Τό γαλλικό ριζοσπαστικό κόμμα τοῦ μεσοπολέμου ἦν καί εἶχε τά ἐξωτερικά χαρακτηριστικά φιλελευθέρου προοδευτικοῦ κόμματος δέν ἦταν παρά συμπάρταξη πολιτικῶν προυχόντων. Τέτοια φαινόμενα εἶναι ἀναπόφευκτα συμπτώματα τῆς μετεξέλιξης πελατειακῶν μηχανισμῶν σέ πολιτικές ὀργανώσεις μέ ταξική βάση.

Γιά τόν ἀστό πρόύχοντα τοῦ 19ου αἰῶνα ὁ τόπος τῶν πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν, ὅπου σέ ἐλεύθερη καί χωρίς περιορισμό συζήτηση καθοριζόταν ἡ πιό συμφέρουσα γιά τό σύνολο λύση, ἦταν Ἡ Βουλή. Ὁ ἀστός πρόύχοντας παράβλεπε ὅτι καθοριστικοί γιά τήν πολιτική εξέλιξη εἶναι οἱ ἀνταγωνισμοί καί οἱ συγκρούσεις τῶν τάξεων καί τῶν ὁμάδων συμφερόντων ἔξω ἀπό τή Βουλή.

Ὁ σημερινός παλαιοκομματικός ἀκολουθεῖ τήν ἴδια ἄποψη. Ἡ πολιτική διαπάλη περιορίζεται στήν ἀντιπαράθεση στή Βουλή. Εἶναι ἐφόμενα δύσπιστος ἀπέναντι σέ πλατύτερες κινητοποιήσεις ἢ ἐξωκοινοβουλευτικές μορφές ἀγῶνα, ὅπως ἦταν π.χ. ὁ "ἀνένδοτος" τῆς Ἑνωσης Κέντρου μετά τίς ἐκλογές τοῦ 1961. Δύσκολα συμμετέχει σέ διαφωτιστικές ἐκστρατείες στά χωριά ἢ διοργανώνει συνδικαλιστικούς ἀγῶνες.

Ὁ ἀστός πρόύχοντας ἐμπροσωποῦσε στή Βουλή τούς ψηφοφόρους τῆς περιφέρειάς του τούς συσπειρωμένους στόν προσωπικό πελατειακό του μηχανισμό. Ὁ σημερινός παλαιοκομματικός βλέπει ἐπίσης τόν ἑαυτό του ὡς ἐμπρόσωπο τοπικῶν συμφερόντων καί εἰδικῶν ὁμάδων. Ἐλάχιστα συνειδητοποιεῖ ὅτι ἀνήκει σ'ένα πλατύτερο κοινωνικό σχηματισμό καί ὅτι πρέπει νά ὑποχωρεῖ, νά συμβιβάζεται ἢ καί μή προωθεῖ ἀπόψεις,

πού δέν έντάσσονται στίς συνολικές έπιδιώξεις τής παράταξης του. Οί βουλευτές τής Κρήτης συγκρούονται μέ πάθος γιά τόν τόπο πού θά λειτουργήσει τό πανεπιστήμιο μέ άποτέλεσμα τόν παράλογο κατακερματισμό τών σχολών σέ διάφορες πόλεις. 'Ο πολιτευτής πρόεδρος ένός σωματείου ή συλλόγου διαμαρτύρεται έντονότατα γιά τήν πιθανή κατάργηση τών άδικαιολογήτων προνομίων τών μελών του. Συνέπεια τής στάσης αύτής τών παλαιοκομματικών είναι τό κόμμα νά θεωρεΐται μηχανισμός γιά τήν ίκανοποίηση ή προάσπιση τών επί μέρους έπιδιώξεων διαφόρων ομάδων συμφερόντων. Τά αίτήματα τής κάθε "συμπαθοῦς" τάξεως γίνονται άποδεκτά καί προβάλλονται άπό όλους τούς πολιτευτές, πού άδιαφοροῦν άν είναι παράλογα, έπιτείνουν τό χάος τών άλληλοσυγκρούόμενων ρυθμίσεων καί αντίκεινται στήν ισότητα τών πολιτών. Για τόν παλαιοκομματικό ή πεμπτουςία τής πολιτικής σοφίας είναι ή υπεράσπιση όλο καί περισσοτέρων ομάδων ώστε νά έπιτευχθεΐ ή όσο τό δυνατόν πλατύτερη συσπείρωση γύρω άπό τό πρόσωπό του. 'Ανάλογη είναι ή στάση του άπέναντι στά πρόσωπα. 'Ο γνωστός δικηγόρος ή στρατηγός, ό όποϊος θέλει νά μεταπηδήσει σέ άλλη πολιτική παράταξη είναι εύπρόσδεκτος. 'Αρκεί νά έχει τήν ίδια νοοτροπία καί νά στηρίζεται σέ πελατειακά δίκτυα. Οί πιθανές πολιτικές άντιθέσεις θά ξεπερασθοῦν χάρη σέ κατάλληλο χειρισμό εύνοιας, έξυπηρετήσεων καί ένταξης στό πολιτικό σύστημα.

'Η τοποθέτηση τοῦ παλαιοκομματικοῦ σ'ένα άπό τά κόμματα είναι άποτέλεσμα τών είδικών περιστάσεων τής έκλογικής του περιφέρειας, παροδικών συνθηκών καί κατά κανόνα όχι βαθειά ριζωμένων πεποιθήσεων. Οί διαφορές μεταξύ τών κομμάτων δέν είναι γι'αυτόν ταξικές ή κοινωνικές αλλά διαφορές άντιλήψεων γιά τόν τρόπο διαχείρισης τών κοινών. Οί πολιτικές άντιθέσεις δέν είναι άπόρροια κοινωνικής διαμάχης αλλά διχογνωμιών γιά τά όρθά μέτρα γιά τή λειτουργία τής κοινωνίας. Οί υπόλοιποι πολιτευτές κι άν άκόμη δέν άνήκουν στήν ίδια παράταξη δέν αντιπροσωπεύουν κάτι ξένο καί άσυμβίβαστο πρός τίς έπιδιώξεις του. Είναι μέλη τής ίδιας άστικής οίκογένειας μέ τήν ίδια προέλευση καί τήν ίδια άποστολή. Μέ τήν οίκογένεια τών άστών προυχόντων ή όποία είναι πολύ εύρύτερη άπό τούς κομματικούς οργανισμούς αίσθάνε-

-ται περισσότερο συνδεδεμένος παρ'ότι μέ τήν συγκεκριμένη κομματική του παράταξη. 'Επόμενα μπορεί νά δουλέψει σέ όποιοδήποτε κομματικό σχήμα, έφ'όσον βρεθεῖ μεταξύ τῶν ομοίων του. Γι'αυτό θεωρεῖ καί τή μεταπήδησή του σέ ἄλλο κόμμα ἐξέλιξη πού δέν δικαιολογεῖ ἠθική μομφή. Οἱ μέχρι τή στιγμή ἐκείνη πολιτικές ἀντιθέσεις μποροῦν νά ξεπερασθοῦν μέ "δηλώσεις" καί πολιτικές διακηρύξεις. Παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ πρόσφατη μεταπήδηση πολιτευτῶν τῆς ΕΔΗΚ στή Νέα Δημοκρατία μέ τό αἰτιολογικό ὅτι θεωροῦν ἀναγκαῖα τήν ὑποστήριξη τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς τῆς κυβέρνησης.

Ὁ παλαιοκομματικός ἔχει ἀνυψώσει τή νοοτροπία τοῦ ὑπαλλήλου, πού ἐλέφ ἐξυπηρέτησης ἔχει ἐξασφαλίσει μιά θέση, σέ κυρίαρχη νοοτροπία τῆς πολιτικῆς τάξης. Ἡ καταξίωση ἐλάχιστα συνδέεται μέ μόρφωση, ἱκανότητα, ἀποφασιστικότητα ἢ ἦθος. Εἶναι ἀποτέλεσμα μονότονης καί σταθερῆς προσφορᾶς στά καθιερωμένα πλαίσια. Τά χρόνια πού ὁ πολιτευτής χωρίς φαντασία καί χωρίς πρωτοβουλία πραγματοποιεῖ ἐξυπηρετήσεις μετρᾶνε διπλά. Νεοεισερχόμενοι στήν λέσχη τῶν πολιτευτῶν θεωροῦνται παρείσκητοι καί προπετεῖς ἐφόσον δέ θέλουν νά ἀναγνωρίσουν τή σειρά τῆς ἀρχαιότητας. Τήν μετριότητα συγκαλύπτει ὁ πολιτευτής μέ τόν ἰσχυρισμό ὅτι ἡ πολιτική εἶναι ἰδιαίτερη ἐπιστήμη. Τά προσόντα γι'αὐτήν μποροῦν ν'ἀποκτηθοῦν μόνο μέ μακρόχρονη θητεία. Κοινωνικές καί οἰκονομικές ἀναλύσεις ἀποτελοῦν θεωρίες πού δέν ἔχουν σχέση μέ τήν πράξη.

Ὁ παλαιοκομματισμός εἶναι ἡ ἀρχή πού διαπνέει τήν ὀργάνωση τῶν πολιτικῶν σχημάτων τῆς Δεξιᾶς. Ἡ Νέα Δημοκρατία δέν ὑπάρχει αὐθυπόστατα, ἀνεξάρτητα ἀπό τοὺς βουλευτές καί τοὺς πολιτευτές της. Τό κόμμα δέν εἶναι παρά μιά συστοίχιση παλαιοκομματικῶν μέ κοινό σημεῖο συσπειρώσεως τήν ἐκλογική ἀπήχηση τοῦ πρωθυπουργοῦ. Ὁ παλαιοκομματικός τρόπος ὀργάνωσης ἐξυπηρετεῖ τή Δεξιά περισσότερο ἀπό ὅ, τι θά τήν ἐξυπηρετοῦσε ὀργάνωση σύμφωνη μέ τά πρότυπα τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν συντηρητικῶν κομμάτων. Ἡ κάθετη ὀργάνωση τῶν πολιτευτῶν μέ τή συνακόλουθη ἰδεολογία ἐπιτρέπει στή Νέα Δημοκρατία νά ἐγκλωβίζει πιά ἀποτελεσματικά μεγάλα τμήματα τῶν μαζῶν. Τό σύστημα τῆς πελατείας ἀναπαρά-

-γουντας ὀρισμένη συμπεριφορά καί νοοτροπία ἐξασφαλίζει τήν ἰδεολογική ὁμοιογένεια καί τήν ταυτότητα συμπεριφορᾶς τῶν κομματιῶν στελεχῶν. Ὁ παλαιοκομματικός τρόπος ὀργάνωσης περιορίζει τό κύκλο τῶν ὅσων ἀσχολοῦνται μέ τά πολιτικά σέ κοινωνικό στρώμα, πού ἀπό θέση καί συμφέροντα ταυτίζεται μέ τήν ἀστική τάξη.

Ἡ Νέα Δημοκρατία ἐπιδιώκει νά ἐπιβάλλει καί νά διατηρήσει τό παλαιοκομματικό σχῆμα σέ ὅλο τό φᾶσμα τῶν πολιτικῶν δυνάμεων. Κάθε προσπάθεια δημιουργίας κομματιῆς ὀργάνωσης ἀνεξάρτητης ἀπό τά δίκτυα προσωπικῆς πελατείας συναντᾷ ἀμέσως ὁμαδικά πυρά καί καταγγέλλεται ὡς προσπάθεια κατάργησης τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ βουλευτῆ καί ὑποταγῆς τῶν ἐκπροσώπων τοῦ λαοῦ σέ ἀνεύθυνους κομματικούς μηχανισμούς. Τό σκληρό καί ἀπρόσωπο κόμμα πού ὀδηγεῖ σέ ὀλοκληρωτικές μορφές ὀργάνωσης εἶναι τό σκιάχτρο πού ἐπισειεται στούς ψηφοφόρους ὥστε ν'ἀκολουθήσουν τούς παραδοσιακοῦς πολιτευτές. Οἱ ἀρχηγικές τάσεις τῶν διαφόρων κομματαρχίσεων ταυτίζονται ἔτσι μέ πλουραλισμό καί ὁ ἔτσιθελισμός τῶν τοπαρχῶν πού προασπίζουν πᾶ εἰδικά τους συμφέροντα μέ δημοκρατικές διαδικασίες.

Ὁ παλαιοκομματισμός δέν εἶναι βέβαια ἀποκλειστικό χαρακτηριστικό τῆς Δεξιᾶς. Συναντᾶται σέ ὅλο τό πολιτικό φᾶσμα καί ὄχι μόνο σέ ἄτομα πού ἔχουν ζήσει καί συνεργασθεῖ μέ τό σύστημα τῆς πελατείας. Ἀκόμη καί πιά νέοι ἀσπάζονται τά παλαιοκομματικά πρότυπα. Ὁχι μόνο γιατί ἡ παλαιοκομματική ἀντίληψη ἔχει διαποτίσει βαθειά τήν πολιτική στάση καί συμπεριφορά. Ἀλλά καί γιατί τό σχολεῖο, τά μαζικά μέσα ἐνημέρωσης, ἡ καθημερινή ζωή ἔχουν καλλιεργήσει τόν ἀτομικισμό, τή συναλλαγή, τήν αὐταρχική συμπεριφορά καί ἔχουν ἐπιβάλει μ'αὐτόν τόν τρόπο στήν ἀποδοχή τῆς κυρίαρχης πολιτικῆς παράταξης. Ἡ πρακτική αὐτή ντύνεται ἀνάλογα μέ τήν πολιτική τοποθέτηση σέ ἀστικο-φιλελεύθερη, σοσιαλδημοκρατική ἢ ἐπαναστατική φρασεολογία. Ἔτσι ὠραιοποιημένη εἶναι ἀκόμα πιά ἐπικίνδυνη τόσο γιατί συγκαλύπτει συντηρητικές τάσεις ὅσο καί γιατί ἐπαγγέλεται ἀλλαγές πού ἀναπότρεπτα θά καταλήξουν σέ λάθος δρόμο.

Ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ παλαιοκομματισμοῦ εἶναι γιά τοῦτο προϋπόθεση ὥστε ὁ μετασχηματισμός τῆς κοινωνίας μας νά μή μείνει κούφιος λόγος.